

SAMFUNDS
TANKER

EU'S GREEN DEAL

VARM LUFT ELLER
AMBITIØS KLIMAPOLITIK?

DEO

EU'S GREEN DEAL

VARM LUFT ELLER
AMBITIØS KLIMAPOLITIK?

Redigeret af
Rasmus Nørlem Sørensen og Vibe Termansen

DEO

Tidligere udkommet i serien:

- Samfundstanker 1: Hvad vil vi med bankerne?
- Samfundstanker 2: Er fri bevægelighed EU's fremtid?
- Samfundstanker 3: Sikkerhed i et åbent Europa
- Samfundstanker 4: Kan EU redde klimaet?
- Samfundstanker 5: Hvordan demokratiserer vi EU?
- Samfundstanker 6: Hvem skal betale skat?
- Samfundstanker 7: Kan EU skabe fred i verden?
- Samfundstanker 8: Er der arbejde til alle i fremtidens EU?
- Samfundstanker 9: Vælgerens håndbog i EU
- Samfundstanker 10: EU-valgets ti store spørgsmål
- Samfundstanker 11: Skal hele Balkan med i EU?
- Samfundstanker 12: Har EU råd til fremtiden?
- Samfundstanker 13: Kan EU sikre retsstaten?

EU's Green Deal

Varm luft eller ambitiøs klimapolitik?

SAMFUNDSTANKER 14

Tekst:

Rasmus Nørlem Sørensen, sekretariatsleder og chefanalytiker, DEO

Staffan Dahllöf, EU-korrespondent og researcher, DEO

Jacob Langvad, EU-korrespondent

Anders Ladefoged, underdirektør og europapolitisk chef, Dansk Industri

Claus Ekman, direktør, Rådet for Grøn Omstilling

Redaktør: Rasmus Nørlem Sørensen og Vibe Termansen

Layout og tryk: Notat Grafisk

Udgiver: DEO med støtte fra Europeanævnnet

Juni 2020

ISBN: 978-87-971217-4-0

DEO står for Demokrati i Europa Oplysningsforbundet.

Vi er et åbent oplysningsfællesskab, som arbejder ud fra idéen om, at demokrati kræver deltagelse.

DEO understøtter sit folkeoplysende arbejde med udgivelser.

Det er, som denne, små bøger om aktuelle problemstillinger.

Fællestitlen er "Samfundstanker".

Bøgerne kan bestilles på DEO's hjemmeside www.deo.dk

Som medlem af DEO får man bøgerne tilsendt gratis på udgivelsesdagen.

Tlf. 70 26 36 66 - info@deo.dk - www.deo.dk

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. Hvad er EU's Green Deal?	
Af Rasmus Nørlem Sørensen	5
2. Spinkel knage	
Af Staffan Dahllöf	13
3. Forhindringer forude	
Af Jacob Langvad	23
4. Grønt, konkret og langsigtet.	
Interview med Connie Hedegaard	
Af Rasmus Nørlem Sørensen	33
5. Mere fart på!	
Kronik fra Dansk Industri	
Af Anders Ladefoged.....	43
6. EU's grønne månelanding	
Kronik fra Rådet for Grøn Omstilling	
Af Claus Ekman	51

HVAD ER EU'S GREEN DEAL?

Der er ikke meget tid at løbe på, hvis EU skal bidrage til at bremse klimakatastrofen.

Uanset store uenigheder og enorme udfordringer så har europæisk erhvervsliv, de grønne organisationer og politikerne en bunden opgave med at få Green Deal på skinner.

Af Rasmus Nørlem Sørensen

»Dette er Europas 'mand på månen'-øjeblik.« Sådan lød det fra EU's Kommissionsformand, Ursula von der Leyen, da hun den 11. december 2019 lancerede den såkaldte Green Deal. Det retoriske ambitionsniveau var skyhøjt, da hun forklarede, at strategien er at skabe en europæisk økonomi, der forsoner sig med planetens og klimaets begrænsninger. Tilmed en strategi, der ikke skal efterlade nogen af EU's ellers politisk splittede og meget forskellige medlemslande bagude rent økonomisk.

EU's Green Deal, der formelt oversættes til Den Grønne Pagt på dansk, er et udspil fra Kommissionen til en samlet plan for, hvordan EU kan blive klimaneutralt i 2050. Udspillet er ikke vedtaget endnu, og der venter hårde slagsmål om de store linjer mellem EU's medlemslande og lange stillingskrige om detaljerne med erhvervsorganisationer, virksomheder og medlemslandenes særinteresser.

Green Deal er placeret højt på dagsordenen i EU-systemet. Den ene af de tre ledende næstformænd i Kommissionen, den hollandske, socialdemokratiske kommissær-veteran Frans Timmermanns, har fået ansvaret for at gennemføre det politiske projekt. Der er altså en "topminister" på sagen, og de enkelte fagkommissærer sidder ikke alene med de mange grønne initiativer, der kommer til at række ind over snart sagt alle aspekter af EU-sam-

arbejdet. Fra energi og miljø til handelsaftaler og udenrigspolitik.

Men pagten er også højt på dagsordenen i medlemslandenes EU-institution, Ministerrådet. Ikke mindst fordi den grønne omstilling har fået et centralt fokus i Tyskland, der overtager det roterende formandskab for Rådet denne sommer. Coronakrisen har også medført et akut behov for en europæisk genopretningsplan for den trængte økonomi. Stærke kræfter i både Tyskland, Frankrig og Spanien samt i de nordeuropæiske lande presser på for, at de massive investeringer i genopretningen af økonomien får et klart grønt aftryk.

En aftale om næsten alting

EU's Green Deal er et omfattende projekt, der dækker over en lang række lovudspil, tiltag og initiativer. De kan opsummeres i ti hovedpunkter, sådan som det blandt andet er gjort i et notat fra udenrigsministeriet til Folketingets Europaudvalg.

1. Ren energi

Energisektoren i EU skal omstilles, så en langt større andel af energiforbruget kan dækkes med vedvarende energi. Den europæiske infrastruktur, særligt for elektricitet, skal udbygges, og der skal strammes op på målene i medlemslandenes energi- og klimaplaner.

2. Cirkulær økonomi

Industrien skal skubbes i retning af klimaneutralitet, og der skal opbygges en såkaldt cirkulær økonomi, hvor der er fokus på genanvendelse af affald, råstoffer, tekstiler, elektronik, plastik, byggematerialer og batterier. Samtidig forpligter Kommissionen sig til at sætte gang i en grøn og digital omstilling.

3. Bygninger og energieffektivitet

Både af hensyn til jobskabelse, klimasikring og nedbringelse af energiforbruget vil Kommissionen sætte gang i en gennemgri-

bende renovering af bygninger. Det skal igangsættes både med puljer, investeringer og med ændringer i gældende krav og lovgivning til bygningsmassen. Som noget nyt er det på tegnebrættet at inkludere drivhusgasudledninger fra bygningssektoren i EU's kvotehandelssystem.

4. Bæredygtig transport

Kommissionen vil fremlægge en strategi for bæredygtig og intelligent mobilitet, der blandt andet skal forbedre jernbanenettet og lægge grunden til en udbygning af el-ladenettet i Europa. Der skal også satses på udvikling af brugen af alternative CO₂-neutrale brændsler som hydrogen til blandt andet lastbiler. Både gennem støtte til forskning og gennem udbygning af et egentligt forsyningsnet. En vigtig overvejelse bliver, om benzin og diesel skal omfattes af EU's kvotehandelssystem.

5. Fra jord til bord – Farm2Fork

Frans Timmermanns har den 20. maj i år fremlagt udspillet Farm2Fork, fra gård til gaffel; der skal sikre, at der sker en væsentlig reduktion af brugen af sprøjtegifte, gødning og antibiotika i landbruget. Redskaberne til denne omstilling er netop nu til forhandling, men kan komme til at omfatte en omlægning af regler for landbrugsstøtten og en opstramning af gældende lovgivning på området.

6. Biodiversitet og naturbeskyttelse

I maj i år kom det første udspil til en bedre beskyttelse af naturområder og en strategi for naturgenopretning fra Kommissionen. EU har allerede en lang række regler og love, der handler om natur og biodiversitet. Den største udfordring er at sikre, at medlemslandene rent faktisk overholder dem. Derfor indeholder initiativet et fokus på håndhævelse, en plan for nye regler for blandt andet skovforvaltning og havmiljø og en plan for et større analysearbejde, der skal bringe øvrige regler og puljer bedre i overensstemmelse med målene for biodiversitet.

7. Nul-forurening og giftfrit miljø

Et af de mere lovende og potentielt effektive tiltag i Green Deal er et forslag fra Kommissionen om arbejde i retning af nul-forurening og for et giftfrit miljø. Det vil kræve ny lovgivning om luftkvalitet, opstramning på forureningskrav til industrien og udfasning af en række kemikalier i hele produktionskredsløbet.

8. Bæredygtighed en del af alle EU-politikker

Green Deal-udspillet lægger op til, at en lang række forskningsrammer, puljer og ordninger skal omlægges, så de i højere grad fremmer den grønne dagsorden. Det gælder også centrale instrumenter som det europæiske semester, hvor Kommissionen gennemgår medlemslandenes finanslove og kommer med forslag til justeringer.

Gennemførelsen af Green Deal kræver meget store økonomiske investeringer. En del af dem skal komme fra øremærkning af 25 procent af EU's budget til klimarelaterede formål, men der lægges også op til mange andre finansieringskilder. Pengene kan findes både i eksisterende puljer og fonde, i dele af genopretningsplanen og i form af investeringer gennem den Europæiske Investeringsbank (EIB).

Den nødvendige udfasning af for eksempel kulproduktion kan ramme regioner hårdt på økonomi og job. Her forestiller Kommissionen sig at arbejde med finansiering og regulering af såkaldt *Just Transition*, der skal afbøde de omkostninger.

Derudover arbejdes der allerede nu på en såkaldt *grøn taksonomi* for investeringer, der skal gøre det mere klart, hvilke investeringer der kan regnes som klimavenlige og dermed åbne for, at pensionskasser og finansvirksomheder lettere kan opbygge en grøn profil.

9. EU som grøn supermagt

Udspillet til Green Deal skal placere EU i den grønne førertrøje

globalt, og der er en lang række initiativer og udspil fra Kommissionen i forhold til, hvordan EU kan bruge sin handelspolitiske magt, sin indflydelse i FN, WTO, G20 og andre internationale organisationer på at fremme dette arbejde.

10. En europæisk klimapagt

Endelig vil Kommissionen forsøge at inddrage civilsamfundsorganisationer, borgere og erhvervsliv i et samarbejde, der lanceres som en klimapagt. Formålet er særligt at engagere bredere kredse i arbejdet med at håndhæve og kontrollere efterlevelsen af EU-reglerne på det grønne område.

Guldtråde i kludetæppet

Der er en udbredt erkendelse af, at klimaudfordringen er nødt til at blive tacklet, og at der kun er kort tid til rådighed til at gøre det. Men der er meget store interesser på spil i forhold til, hvordan Green Deal kan ende med at blive udmøntet i reel politik.

Det første store slagsmål, der melder sig, er, når medlemslandene skal blive enige om det overordnede reduktionsmål i 2030, hvor nogle lande presser på for at arbejde med 50-55 procents reduktion af udledningen i forhold til basisåret 1990, og andre trækker i håndbremsen og ønsker at holde fast i det gældende mål på kun 40 procent.

Særligt Polen - men også de øvrige Visegradlande Ungarn, Tjekkiet og Slovakiet - er meget afvisende overfor at forpligte sig på bindende mål, som de forudser, vil ramme deres industri og energisektor urimeligt hårdt. Der skal penge på bordet fra fællesskabets side, hvis de skal overbevises om at støtte en ambitiøs Green Deal. Over for dem står de fleste gamle EU-lande, der i store træk presser på for højere klimamålsætninger. De har typisk en række erhvervssektorer, der kan høste store økonomiske gevinster i den grønne omstilling.

Der kan kun flikkes et kompromis sammen, hvis der væves guldtråde ind i kludetæppet. Green Deal er en dyr plan, og det centrale spørgsmål for alle involverede er, hvor pengene skal komme fra. Her har Kommissionen en stor opgave med få de økonomisk velpolstrede lande til at lægge penge på bordet.

Medlemsstaterne har på grund af det økonomiske chok fra corona-epidemien det helt store guldkort fremme, men det er langt fra alle midlerne, der bruges på grønne tiltag. Det bliver derfor afgørende, i hvor høj grad Kommissionen får held til at lægge grønne betingelser ned i den fælles, lånefinansierede EU-genopretningsplan, der forhandles samtidig med EU's rammebudget for de kommende syv år, som betales af medlemslandenes statskasser.

Fem faldgruber

Green Deal er et omfattende udspil, men der er særligt fem vanskelige områder, hvor udfaldet af de politiske forhandlinger vil være afgørende for aftalens succes.

CO₂-kvotehandel

For det første er der lagt op til, at EU's nuværende CO₂-kvotehandelssystem, ETS, der blev vedtaget i 2005, skal bevares og udbygges. Systemet har været stærkt kritiseret for at operere med for mange og derfor også for billige CO₂-kvoter. Finanskrisen førte til et fald i produktionen og det sendte prisen på kvoter helt i bund. Samme mekanisme ser ud til at gentage sig med coronakrisen, og det bliver derfor afgørende, om EU-Kommissionen kan få vedtaget, at der sættes en politisk bund under prisen på kvoterne, og om medlemslandene kan blive enige om at mindske antallet af kvoter, hvilket vil presse prisen opad.

Hvis ikke den operation lykkes, er det svært at se, at ETS med fordel kan udbredes til også at gælde skibstrafik og luftfart, sådan som der lægges op til i Green Deal. I en økonomisk krise-

situation er erhvervslivet desuden særligt bekymret for at tabe i den internationale konkurrence, og det kan lægge en dæmper på lysten til politiske indgreb i kvotesystemet.

CO₂-told

For det andet ser EU-Kommissionens forslag om at indføre en CO₂-told på udenlandske varer ud til at få svære vilkår. Ideen er ellers god nok. For at modvirke urimelig konkurrence fra lande, der ikke søger at nedbringe deres CO₂-udslip i samme takt som EU, skal varer fra de lande betale en grænseafgift. Udfordringen er, at Kommissionen kun vil indføre en sådan told, hvis den er i overensstemmelse med WTO-reglerne. Det vil i praksis betyde, at USA og Kina skal takke ja til, at EU pålægger deres eksportvarer en særtold.

Umodne teknologier og gas

En tredje bekymring er, om Green Deal's gennemførelse bygger på reduktioner, der skal opnås med usikre teknologier. Det står centralt i planen, at olie og kul skal udfases. Men gas bliver behandlet som et såkaldt transitbrændstof, og der er fortsat mange EU-midler bundet op i gas-infrastrukturprojekter. Hvis det skal føre frem mod klimaneutralitet, så er forudsætningen, at gasen kan gøres fri for CO₂ med teknologier til at opfange CO₂, som endnu ikke er hverken energieffektive eller brugbare i større skala.

Hvor kommer pengene fra?

Det er vigtigt at holde kritisk øje med i hvilket omfang, det er allerede eksisterende midler, som relanceres som grønne midler. Det gælder for eksempel penge, der allerede er sat af til digitalisering, strukturfonde og landbrugsstøtte.

Kommissionen planlægger, at en stor del af finansieringen af Green Deal skal komme fra den private sektor. Forhåbningen er, at man med relativt få offentlige midler kan tage toppen af ri-

sikoen ved grønne projekter, så den private sektor tør følge op med investeringer.

Endelig er der en udfordring med de mange milliarder, der er investeret i eksisterende energi-infrastruktur, industrier og i udvinding af fossile brændsler. En ambitiøs grøn omstilling kan føre til enorme tab for disse investorer, og der er allerede talrige eksempler på, at ejere bag for eksempel kulkraftværker sagsøger EU's medlemslande for tab på disse investeringer.

Samme EU – nye målsætninger

Målet om klimaneutralitet i 2050 kræver en gennemgribende grøn omstilling af hele samfundet. Men EU er gennem snart 70 år blevet bygget på en række principper om handel, vækst og fri bevægelighed, der risikerer at komme i konflikt og konkurrence med hensynet til klimaudfordringen. Hvis EU's traktater skal ændres eller centrale principper udfordres, så kræver det enstemmighed og opbakning fra hvert enkelt medlemsland.

Det kommer til at kræve en god del politisk mod, vilje og kreativitet at gennemføre den grønne omstilling inden for samarbejdets grænser. Green Deal er EU-Kommissionens oplæg til, hvad de mener, der bør gøres. Det betyder ikke, at debatten skal begynde med at acceptere den ramme. Hvis det skal være muligt at ændre vanetænkning, etablerede praksisser og forventninger til velstand og vækst, så er der behov for en engageret befolkning, der stiller krav til samarbejdet. Men tiden er knap, og Green Deal er reelt den mulighed, vi har for at tage livtag med klimakatastrofen i Europa. Og hvis EU ikke kan vise vej, så er det svært at se, hvem der skulle kunne.

Der er ikke noget at gøre. Klimaarbejdet skal have en europæisk dimension.

SPINKEL KNAGE

Det daværende EF noterede de første advarsler om klimaændringer for 32 år siden. Der gik 21 år, før klimapolitik fik en plads i traktaten. Siden er det gået stærkt.

Af Staffan Dahllöf

EU-traktaten består af to forskellige dele: Den korte, *Traktaten om den Europæiske Union* (TEU), har 55 artikler om mål og principper. Den lange, *Traktaten om den Europæiske Unions Funktionsmåde* (TEUF), har 358 artikler plus det løse, om hvordan principperne skal udfoldes i praksis. Samlet indeholder de to dele 102.601 ord. Et af dem er ”klimaændringer”. Det optræder én (1) gang.

Lissabontraktaten, der trådte i kraft i 2009, er den senest omarbejdede version af traktaten. I den blev der tilføjet en bisætning til artikel 191.1 om EU’s målsætninger på miljøområdet:

»(...) navnlig bekæmpelse af klimaændringer.«

Umiddelbart ligner det en lidt spinkel knage at hænge tunge beslutninger på. På den anden side har den ene af Kommissionens tre ledende næstformænd, hollandske Frans Timmermans, som sin hovedopgave at lede arbejdet med en europæisk Green Deal, den første bindende europæiske klimalov plus 13 andre tiltag i samme retning. Ambitionerne fejler ikke noget: Europa skal være den første klimaneutrale verdensdel i 2050. Den opgave er en af Kommissionens seks topprioriteter for 2019-2024.

De seks prioriteter blev nedfældet i efteråret 2019, et halvt år inden corona blev andet end navnet på en mexicansk øl. Allerede da var der en del at tage fat på for den nye Kommission. Siden da er opgaven ikke blevet mindre.

I FN's kølvand

Konflikter mellem ambitioner, tilgængelige værktøjer og ikke mindst forskellige mål er kendt stof i EU-historien. Men da miljø oprådte som et politisk emne for første gang i det daværende EF, var det lidt som en fremmed fugl i en verden af stålkvoter, landbrugsstøtte og harmonisering af handelsregler.

På et topmøde i Paris i 1972 blev stats- og regeringslederne enige om behovet for at udvide paletten med et miljøpolitisk handlingsprogram. Beslutningen var en opfølgning på den første FN-konference nogensinde om miljø. Den fandt sted i Stockholm samme år. Der havde de 114 deltagende lande vedtaget en miljøerklæring i 21 punkter. Et af dem var, at ordentlige levevilkår er en menneskeret, et andet behovet for at beskytte begrænsede ressourcer, og et tredje at udvinding af naturressourcer i et land ikke må skade miljøet udenfor landets grænser.

Den slags var de gældende regler i EF ikke modelleret efter. Traktatteksten handlede om økonomisk udvikling (mål) og fri bevægelighed (middel) og ikke så meget andet. Hvis miljøpolitik skulle give mening, måtte det skrives ind i traktaten.

Enhedsakten, også kaldet *Luxembourgstraktaten* eller *Den Europæiske Fællesakt*, der i Danmark gik under navnet *EF-pakken*, trådte i kraft i 1987. Traktaten blev primært ændret, så beslutninger om det indre marked skulle kunne vedtages med kvalificeret flertal, det vil sige uden vetoet for de enkelte lande. Samtidigt kom miljø ind i regelsættet.

Miljømæssigt fik EF nu som mål, at 1) bevare, beskytte og forbedre miljøkvaliteten, 2) sikre en rationel udnyttelse af naturressourcerne, 3) beskytte menneskers sundhed samt 4) fremme globale løsninger – altså en lidt forkortet version af FN-erklæringens 21 punkter fra Stockholm-konferencen i 1972.

Miljøafsnittet blev noget udvidet i Maastrichttraktaten, der tråd-

te i kraft i 1993. Nu skulle miljøbeslutninger, ligesom regler for det indre marked, træffes med kvalificeret flertal og med Parlamentet som medspiller. Det gjaldt dog ikke alle miljøbeslutninger. Fem områder - afgifter, fysisk planlægning, adgang til vand, arealanvendelse og valg af energikilder - skulle stadig kræve enstemmighed. De forblev under medlemslandenes kontrol.

Sådan er det stadig. Spørgsmål om ja eller nej til atomkraft, om vindmøller skal opstilles på land eller til havs og om indførelse af EU-omfattende miljøafgifter er derfor betinget af, at alle medlemslande er enige. Det er en af mange komplikationer i de aktuelle forhandlinger om det kommende langtidsbudget for 2021-2027.

I Amsterdamtraktaten tilføjedes fra 1999, at hensyn til miljøbeskyttelse skal gælde på alle EU's politikområder. Samtidig blev *bæredygtig udvikling* et begreb i traktaten.

Og så mangler der kun bisætningen om *bekæmpelse af klimaændringer* fra 2009 for at nå frem til dags dato. Det er det nu gældende traktatretlige grundlag for, hvad EU må og skal på klimaområdet.

Det er den formelle side af sagen. Den anden side er den reelle - hvad EU rent faktisk gør.

Miljøhensyn som en fejltagelse

Da Stavros Dimas, der var EU's miljøkommissær fra 2004-2010, og den sjette i rækken siden 1990, blev bedt om at opsummere, hvad man miljøpolitisk havde opnået, opremsede han indsatser mod syrerregn, hul i ozonlaget, luftforurening, larm, bly i benzin, affaldshåndtering og beskyttelse af naturområder (Natura 2000). Og så beskrev han EU som en spydspids i det arbejde, som førte til Kyoto-aftalen i 1997. Det var her, der blev sat tal på, hvor meget lande skulle reducere deres udslip af drivhusgasser i forhold til basisåret 1990.

Kyoto-konferencen var den anden i, hvad der skulle blive en lang række af klimakonferencer i FN-regi. Den indledende øvelse fandt sted i Rio de Janeiro i 1992 med vedtagelsen af FN's klimakonvention, i visse kredse kendt som UNFCCC (*United Nations Framework Convention on Climate Change*). Klimakonferencerne blev efterfølgende kaldt COP (*Conference of the Parties*) fulgt af et nummer, som COP15 i København, COP21 i Paris og den seneste COP25 i Madrid.

Ligesom FN's klimakonferencer udsprang af den første globale miljøkonference, udsprang EU's klimapolitik af miljøpolitikken. Det var ikke givet, at det skulle starte på den måde. Det var måske heller ikke den bedst tænkelige begyndelse.

»Det var en fejltagelse, at klima i sin tid blev en sag for miljøfolkene alene, og ikke også for finansfolk og økonomer. Man skulle have haft fat i transport, landbrug, turisme, og hvad ved jeg, men det lykkedes ikke at få nogen fra de økonomiske sektorer med fra begyndelsen. Miljøsektoren satte sig for hårdt på klimaet.«

Det udsagn kom for syv år siden fra en kemiingeniør med en baggrund i oliebranchen, Jørgen Henningsen. I slutningen af 1980'erne var han direktør i EU-Kommissionens generaldirektorat for miljø.

Henningsen havde en medarbejder i Kommissionen, som i 1988 udarbejdede et notat om klimaforandringer ud fra nogle videnskabelige rapporter. De første, der fik øje på det, var generaldirektoratet for forskning. Derefter kom politikerne til, men først efter at FN havde nedsat det panel, som lagde grunden til klimakonventionen. Jørgen Henningsen blev selv senere EU's chefforhandler op til Kyoto-aftalen.

At klima blev et miljøspørgsmål gjorde blandt andet, at debat og politiske beslutninger mere kom til at handle om kvoter, reduk-

tionsmål og hvornår det ønskelige skulle opnås, end om *hvordan* man skulle gribe det an. Henningsen sagde i et interview i magasinet NOTAT 2013:

»Vi må tilbage til klimakonventionen fra 1992 med forpligtelser på konkrete politikker i stedet for fremtidige reduktionsmål, som ingen kan blive enige om. Det kan være krav til energieffektivitet, eller til CO₂-udslippet fra biler, eller stop for nye kul-kraftværker uden kuldioxidlagring.«

Reddet af kriser

En utilsigtet konsekvens af kvotetænkningen blev, at EU som samlet blok opnåede Kyoto-aftalens mål for CO₂-reduktion i 2020 allerede i 2009, 11 år før tid. Industriproduktionen i de nye EU-lande, som blev medlemmer i 2004, kollapsede nemlig efter 1990, som var gjort til basisår for beregningerne. Udvidelsen bidrog dermed til, at EU's samlede udslip fra 27 lande statistisk set blev bragt ned.

Derefter pyntede finanskrise og eurokrise, lige så utilsigtet, på udledningstallene, præcis som corona-nedlukningen har gjort det i foråret 2020.

Men kvote- og reduktionsmåls-tænkningen kan også få den modsatte virkning: At ønskede temperatur- og udslip-reduktioner om 10 eller 30 år ikke kobles sammen med beslutninger om, hvordan de opstillede mål skal nås. Tilbage i 2007 sagde Kirsten Halsnæs, dansk miljøøkonom og deltager i FN's klimapanel:

»Der er skabt en helt overdreven forestilling om, hvor meget man kan gøre for få penge, og der er opstillet politiske mål, der ikke er en chance for at få skabt enighed om.«

Da EU i efteråret 2009 fik sin første klimakommissær, den danske tidligere miljø- og energiminister Connie Hedegaard, var det et signal, som kunne tolkes på to måder:

Klimapolitik er et vigtigt nok område til have sin egen kommissær. Eller: Klimapolitik er kun et af mange politikområder, hvor den ansvarlige kommissær må argumentere for sine forslag i konkurrence med mange andre interesser.

Ifølge Thomas Becker, som var Connie Hedegaards højre hånd, mens hun var klimaminister op til COP15-konferencen i København, er det ikke helt lige til at føre klimapolitik i Kommissionen:

»Hvis Connie Hedegaard også havde haft ansvar for energi, så havde hun haft mulighed for at gøre et meget større stykke arbejde. I Kommissionen har de brugt alt for meget tid på at bekriige hinanden i stedet for at få ændret verdens klima endsige at få gjort noget ved energisituationen i Europa.«

Højere på dagsordenen

Det overordnede ansvar, som Connie Hedegaard manglede, fik hendes efterfølger på posten, spanieren Miguel Arias Cañete, mere af. Han skulle sørge for, at EU fik skabt en energiunion med samlede tiltag for klima, forsyningssikkerhed og økonomisk vækst. Den udvidelse af opgaverne var flere af de grønne organisationer glade for, i hvert fald i starten, selv om der blev sat spørgsmålstejn ved Cañetes og hans families økonomiske interesser i olieindustrien.

Cañete blev dog underordnet slovakken Maroš Šefčovič, en af seks næstformænd i Jean-Claude Junckers Kommission, med energiunionen som hovedopgave.

I den nuværende Kommission, som tiltrådte i efteråret 2019 under Ursula von der Leyen, rykkede klimapolitik yderligere et trin op ad rangstigen, da Frans Timmermans som en af blot tre ledende næstformænd fik ansvar for Green Deal sammen med Kadri Simson fra Estland som energikommissær og Virginijus Sinkevičius fra Litauen til at tage sig af miljø, hav og fiskeri.

Den skiftende opgavefordeling i Kommissionen er nok mest interessant for de indblandede og deres underordnede, men illustrerer emnets øgede vægt. Klimapolitik i EU-regi begyndte som en flig af miljøpolitikken, men er efterhånden kommet højere op på den politiske dagsorden. Området forstås nu så bredt, at hensyn til klimaændringer er obligatoriske på næsten alle andre områder også.

Der er dog stadig rester tilbage af de indbyggede dilemmaer fra 1980'erne: Et fokus på reduktionstal, år og kvoter i stedet for på hvad der skal til for, at de opstillede mål kan nås - altså at spørgsmålet om *hvordan* fylder mindre end spørgsmålene om *hvor meget* og *hvornår*.

I Kommissionens oplæg til Green Deal fra december 2019 omtales ikke færre end 47 kommende initiativer. Forslaget om en bindende klimalov ligger først i køreplanen. Det blev afleveret til Ministerrådet, Parlamentet og alle andre interesserede den 5. marts 2020.

Målet med klimaloven er klart: Udslip og optag af drivhusgasser skal være i balance senest i 2050, det vil sige, at nettoudslippet om 30 år skal være nul.

Hvor målet er klart, er midlerne til gengæld meget diffuse. I forslaget artikel 2 står blot: »*De relevante EU-institutioner og medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger.*«

Derudover ville det være underligt, hvis noget så omfattende som en bindende lov om klimaneutralitet ikke skulle splitte EU-samarbejdet langs de kendte, og til dels overlappende, konfliktlinjer: Nord mod syd, føderalister mod fortalere for nationalstatens bevarelse, øst mod vest, markedsløsninger mod politisk regulering og nettomodtagere mod nettoydere. Altså vil der være et naturligt behov for forsonende og diplomatiske formuleringer som ”nødvendige foranstaltninger”.

En helt ny verden?

Så langt er der ikke meget nyt under solen. EU-samarbejdet føder hele tiden nye forslag. De udløser konflikter og kriser, men tager til syvende og sidst form af kompromiser, som de fleste kan være lige misfornøjede med.

I foråret 2020 kom der en melding fra den tyske forfatningsdomstol om, at den europæiske centralbank, ECB, havde overtrådt sine beføjelser ved opkøb af statsobligationer. Knap nok var bølgen af ophidselse over den tyske domstol begyndt at rulle, før Frankrig og Tyskland kom Kommissionen i forkøbet med forslaget om, at EU-landene samlet skulle optage lån på 500 milliarder euro, 3.750 milliarder kroner, til en økonomisk redningsfond.

Hvor økonomer som franske Thomas Piketty, forfattere som danske Carsten Jensen og filosoffer som slovenske Slavoj Žižek har gjort sig til talsmænd for et nu-er-alt-forandret-perspektiv, viste den franske præsident og den tyske forbundskansler med forslaget, at virkeligheden somme tider godt kan overtrumfe digtene.

En banal konstatering er, at de 47 annoncerede initiativer som indgår i Green Deal, ikke kommer til at holde tidsplanen. Men det gør beslutningerne om EU's kommende langtidsbudget 2021–2027 såmænd heller ikke. Eller syvårsplanerne for forskellige områder som landbrug, forskning og det retlige samarbejde. Eller nogen af de mange andre programmer for hvad langtidsbudgettets penge skal bruges til. Eller forsøgene på at få lavet om på reglerne for eurozonen. Her er tidligere køreplaner allerede overskredet.

Lidt mindre banalt er spørgsmålet om, hvor levedygtigt EU-samarbejdets flagskib, det indre marked, vil være. I skrivende stund er forbuddene mod statsstøtte, personkontrol ved de indre grænser, konkurrenceregler og medlemslandenes budgetregler sat på stand by. Eller mere præcist: De regler valgte medlemslandenes

regeringer at se stort på ved coronakrisens udbrud. Måske vender de regler tilbage i lidt modificeret form, måske er de gået den samme vej som ofrene i Bergamo.

Perspektiverne for klimapolitik i EU-regi behøver derfor ikke nødvendigvis at handle om, hvorvidt målet om klimaneutralitet opnås før eller efter 2050, eller nogensinde. Spørgsmålet kan også være, om EU som aktør og arena for ”*bekæmpelse af klimaændringer*” længere er relevant, og hvilket EU det i så fald er?

FORHINDRINGER FORUDE

Green Deal er det store projekt, der skal sikre EU den globale førertrøje. Retorikken og planerne er på plads, men under overfladen lurer store modsætninger mellem EU-landene. Både forskelle i politik og pengepung skaber udfordringer – og gigantregningen fra coronakrisen har ikke gjort det hele mere enkelt.

Af Jacob Langvad

Fredag formiddag, starten af marts 2020. Et lille dusin danskere er på besøg i EU-Kommissionens hovedkvarter i Bruxelles. Alt tyder på, at vi skal være glade for overhovedet at være blevet lukket ind i den centrale Berlaymont-bygning. For det er lige nu, at coronakrisen begynder at slå igennem. Vores møder i EU-Parlamentet og Kommissionen bliver aflyst på stribe. Dag for dag bliver det stadig mere tydeligt, at det her er alvor.

Men staben omkring Frans Timmermans, den hollandske næstformand i EU-Kommissionen med særligt ansvar for EU's Green Deal, tager lige akkurat stadig imod gæster. Selv har kommissær Timmermans for kun to dage siden fremlagt forslaget til en EU-klimalov med et nyt CO₂-reduktionsmål for 2030 på 50-55 procent. Det skulle have været et stort vendepunkt i sig selv. Men det virker allerede som om, at et lille mismod har sneget sig ind hos kommissærens politiske stab:

»Tilbage i 2008 troede vi, at nu ville det store skift komme. Den tidligere amerikanske vicepræsident og miljøforkæmper Al Gores bog *En ubekvem sandhed* havde endelig skubbet til klimadebatten. Der var en ægte politisk fremdrift i gang!«

Den velartikulerede herre har talt sig varm og nyder at trække de store historiske linjer op. Han er en af de anonyme vandbærere,

der arbejder tæt sammen med kommissær Timmermanns og får sin gode løn for at se muligheder og tænke nye politiske tanker. Men ikke for at lukke øjnene for realiteterne. Så efter en kort kunstpause tilføjer han:

»Men en dag midt i september 2008 krakkede investeringsbanken Lehman Brothers, og på få uger overtog finanskrisen fuldstændig den globale dagsorden. Klimaet var glemt igen. Vi kan ikke nægte, at der er fare for, at det samme kan ske med corona-epidemien.«

Det, der tilbage i marts 2020 lignede en truende sundhedskrise, blev, som alle nu ved, lynhurtigt til en fuldblods global krise med dybe chokvirkninger for hele verdensøkonomien.

Lehmann-effekten

Frygten for, at den nytiltrådte EU-Kommissions grønne hvedebrødsdage var forbi, før de overhovedet var begyndt, fik snart kommissionsformand Ursula von der Leyen på banen for aktivt at bekæmpe en gentagelse af Lehman-effekten. I april tweetede Timmermanns, at det grønne ikke er en luksus, der bare kan udskydes, til EU får bedre råd, og von der Leyen udtalte, at:

»Når vi nu planlægger langsomt at vende tilbage til arbejdet og investere milliarder af euro i at genstarte vores økonomi, bør vi undgå at falde tilbage i gamle, forurenende vaner. Ved at bruge Green Deal som vores kompas kan vi forvandle denne pandemi til en mulighed for at genopbygge vores økonomier anderledes og gøre dem mere modstandsdygtige.«

Den tyske kommissionsformand gør klogt i at insistere højlydt på mulighederne. For selv uden det påskud, som coronakrisen nu har givet de miljøgenstridige kræfter og nationer i EU, var der fra starten lagt op til en kamp op ad bakke. For gennemførelsen af den ambitiøse grønne dagsorden opfattes i flere lejre både som en forkert prioritering og alt for kostbar.

Silvia Sardone, medlem af EU-Parlamentet for højrepartiet Lega, der repræsenterer det industrialiserede Norditalien, er et godt eksempel på, at coronakrisen kan give modstanderne af Green Deal vind i sejlene:

»Talrige virksomheder lukker lige nu. Mange mennesker ved ikke, hvad de skal stille op i morgen, og du taler om plastikbægre, eller om vi skal hæve vores klimamål til 50 eller 55 procent,« lød det fra Sardone i en kommentar til Timmermanns.

I den modsatte ende af spektret står Jytte Guteland, der er medlem af EU-Parlamentet for de svenske socialdemokrater, og ordfører på Parlamentets betænkning om klima-loven. Hun vil presse på for, at reduktionsmålet for 2030 kommer endnu højere op:

»Det er vigtigt, at vi er i tråd med det, videnskaben siger, er nødvendigt. Et 65 procent mål vil bringe EU's målsætning i overensstemmelse med FN's anbefaling, for at EU's klimainsats kan nå målet i Parisaftalen om at begrænse den globale opvarmning til 1,5 grader Celsius.«

Centrum og højre-siden i EU-Parlamentet tøver med at skrue yderligere op for ambitionerne. Både den store borgerlige EPP-gruppe og den liberale Renew Europe gruppe hælder mere i retning af at støtte 50-55 procent-reduktionsmålet.

Regningen, tak!

Uanset hvad Parlamentet ender med at anbefale, så skal finansieringen af ambitionerne i sidste ende komme fra de 27 EU-medlemslandes bidrag til det næste fælles syvårige budget. Vedtagelsen af det er allerede forsinket.

Forhandlingerne om det fælles budget er aldrig nemme, men denne gang er det endnu vanskeligere end normalt, fordi Storbritannien forlader EU. Derfor kommer EU til at mangle et af de rige lande, der bidrager mere til EU-fælleskassen, end det får

tilbage fra den. Andre rige lande, som Danmark, risikerer derfor at skulle bære en større del af byrden. Statsminister Mette Frederiksen har afvist at forøge EU's budget, men alt tyder på, at denne forhandlingsposition kommer under stort pres, når den endelige studehandel om budgettet skal strikkes sammen.

Danmark er nemlig samtidig et af de lande, der som reaktion på coronakrisen har underskrevet en appel om ikke at ofre Green Deal, og i stedet arbejde for en såkaldt *grøn genopstart* af EU's økonomi. Gruppen tæller 17 miljøministre, og foruden Danmark er Tyskland, Frankrig, Italien, Spanien, Holland, Østrig, Portugal, Sverige, Finland, Grækenland, Slovakiet, Slovenien, Irland, Letland, Malta og Luxembourg medunderskrivere af appellen. Som det måske bemærkes, er der ikke mange øst- og centraleuropæiske lande blandt underskriverne. Mange af dem tilhører den gruppe mindre velstående lande i EU, der modtager mere fra EU's fælles budget, end de betaler.

En anden stor betaler er Tyskland, der overtager det roterende EU-formandskab fra juli og seks måneder frem. Det kan blive afgørende for hele EU, hvor langt kansler Angela Merkel, der træder tilbage i 2021, vil gå for at sikre sig et eftermæle som leder af den grønne omstilling.

På den ene side gør Tyskland sig klar til at bidrage mere for markant at forøge EU's fælles budget efter krisen. På den anden side er Merkel afhængig af opbakning i sit hjemlige politiske bagland. Og mens hun selv har været bemærkelsesværdig stærk i sin opbakning til målene i Green Deal, så er det allerede tydeligt, at kansleren står over for et stort overtalelsesarbejde. En fraktion i hendes eget konservative CDU/CSU-parti har gjort det klart, at opbakning til et 50-55 procent CO₂-reduktionsmål kommer på betingelse af en anderledes intern byrdefordeling EU-landene imellem. Altså at Tyskland skal reducere mindre, end der nu er lagt op til.

Kul og kål

Her nærmer vi os beslutningernes finere lag. I EU-politik kan det næsten altid oversættes til store pengebeløb.

Alt efter energimiks vil prisen for omstillingen være højere for nogle lande end for andre. Derfor har EU lagt op til at hjælpe lande, der er stærkt afhængige af kul som energikilde. Det skal ske via en såkaldt *Just Transition Fund* - altså EU-penge til omlægning til renere energi. Der er tale om en fond på 55 milliarder kroner. Polen, Rumænien, Tjekkiet og Tyskland står til at modtage mest.

Udsigten til EU-støtte gør ikke altid sagerne mere enkle. For eksempel vil Polen ikke engang tilslutte sig det overordnede mål om et CO₂-neutralt EU i 2050. Det har fået Frankrig til at stille den betingelse, at man ikke kan hente EU-støtte til omstillingen, hvis ikke man bakker op om den fælles retning og mål for EU.

Det er ikke kun de rød-grønne partier i EU-Parlamentet, der presser på for et højt ambitionsniveau. Coronakrisen har givet anledning til fornyet pres fra civilsamfundet og europæiske miljøorganisationer som BirdLife Europe, WWF, European Environmental Bureau, Climate Action Network, Friends of the Earth og Greenpeace.

I et åbent brev opfordrede de i maj måned til, at budgettet får et grønt fingeraftryk med krav om, at mindst 50 procent af den ny EU-investeringsfond skal have et klima- og miljø-indhold, og at det også skal gælde midler fra EU's vigtige samhørighedsfonde. Det samme gælder landbrugs- og transportpolitikken.

Landbrugspolitikken har traditionelt været en af de tungeste poster på EU's fælles budget. Det er stadig tilfældet i dag, selvom landbruget med under halvdelen nu vejer mindre end for tyve år siden.

Kommissionen lægger i sit udspil Farm2Fork (fra gård til gaffel) i Green Deal op til et gennemgribende skift i landbrugspolitikken i mere bæredygtig retning. Nye nøgleord er større vægt på økologi, præcisionslandbrug, agro-skovbrug, strengere dyrevelfærdsstandarder, styring og opbevaring af kulstof i jorden, reduktion i brugen af pesticider og antibiotika. Og landmændene skal belønnes økonomisk for at overholde miljøordninger.

Ikke så overraskende har begejstringen i den europæiske landbrugslobby-organisation COPA-COGECA været begrænset. Den har argumenteret med, at coronakrisen har sat indtjeningen i landbruget under så stort pres, at det har forandret billedet. Så den opfordrer nu Kommissionen til først at gå ind i en dybere debat om forslagets virkninger. Tonefaldet hos COPA-COGECA's generalsektær, Pekka Pesonen, giver en god forsmag på de svære forhandlinger, der venter:

»Hvis forslaget skulle bestå uforandret, ville det vise ren og skær uvidenhed, og at man ignorerer den situation, som landbruget og andre primære sektorer står over for i øjeblikket.«

Overfor det står miljøorganisationerne, der ikke mener, at der er tid at spille. Her er det Sini Eräjää fra Greenpeace EU:

»Landbruget har brug for hjælp til at tackle denne krise, men videnskaben fortæller os, at biodiversitetskrisen vil bringe vores fødevarer systemer i endnu større fare i de kommende år. Hvis vi ikke begynder at hjælpe landmændene med at gå over til økologisk landbrug nu, risikerer vi fødevaremangel, når klimakrisen for alvor begynder at bide.«

Foreløbig er Kommissionens fremlæggelse af Farm2Fork-udspillet blevet udskudt to gange – sidste gang netop med coronakrisen som forklaring – for endelig at blive lanceret den 20. maj i år.

Grønnere biler, flere cykelstier

Industri- og arbejdsgiverforeningen Business Europe har meldt sig i gruppen af indflydelsesrige organisationer, der ikke er direkte imod, men som alligevel argumenterer for en udsættelse af alle såkaldt ”ikke-essentielle” elementer i Green Deal. Det handler om planlagte stramninger af emissionsgrænser for industrien og reformen af EU's kvotesystem for handel med kulstof-udledning (ETS). Brancheorganisationen European Plastics Converters (EuPC) har også henvendt sig til Kommissionen og bedt om at få udsat forbuddet mod engangsplast.

Et andet område, der kommer til at spille en central rolle i EU's Green Deal, er en reform af transportsektoren. Den tegner sig i dag for en fjerdedel af EU's drivhusgas-udledninger, og dens andel er stigende.

Kommissionen anslår, at der er behov for en reduktion på 90 procent i transportsektorens udledning, hvis EU skal nå målet om klimaneutralitet i 2050. Både vej-, jernbane-, luftfart- og vandbåret transport skal bidrage til reduktionen. Der skal ikke alene forskes i udviklingen af bæredygtige og alternative transportbrændstoffer, borgerne skal også have sundere og renere alternativer for at ændre deres nuværende vaner, lyder ambitionen.

Organisationen for vejtransporterhvervet i EU, EUTR, har foreløbig reageret positivt og bedyret, at de vil samarbejde med EU-institutionerne for at nå målene i Green Deal. De europæiske automobilfabrikanter i organisationen ACEA, der blandt andet har BMW, Ford, Renault, Honda og Scania som medlemmer, har givet principiel støtte, men ikke uden forbehold. ACEA peger på, at omstillingen bliver lang og kostbar:

»Vi er nødt til at erkende, at nye teknologier med lav CO₂-udledning er dyre, og nok vil forblive det i en overskuelig fremtid. For at sikre at de højere priser ikke bremser en fornyelse af flåden,

bør der indføres ensartede og økonomisk bæredygtige incitamenter for brugere af biler og erhvervskøretøjer.«

Parallelt med det arbejder det europæiske cyklistforbund, ECF, for, at cyklen skal have en langt større plads i en grønnere europæisk trafikpolitik. En række europæiske storbyer fra Helsinki til Paris, Milano og Bruxelles investerer lige nu i flere cykelstier for at give cyklen bedre plads, blandt andet med det argument, at kravet om afstand for at undgå coronasmitte er nemmere at overkomme på en cykel end i bus, tog og metro, da storbyerne ikke har kapacitet til, at flere folk vælger bilen. Den næsten to måneder lange karantæneperiode i flertallet af EU's storbyer har givet mange oplevelsen af en anden, mulig hverdag med lavere luftforurening og mindre støj i byerne.

Gule Veste

Hvis EU skal nå i hus med Green Deal, bliver det en stor udfordring at vinde borgernes hjerter. Det viste den franske Gule Veste-protestbevægelse i 2018-2109 med al tydelighed. Den blev netop skudt i gang af utilfredshed med højere grønne afgifter på benzin og diesel.

Charles Grant fra EU-tænketanken Centre for European Reform i London spår ligefrem at:

»Den grønne dagsorden vil møde mere og mere modstand, når vælgerne begynder at indse, at det vil gøre dem fattige og påvirke deres livsstil. Og de vil bekymre sig om, at Europa bliver mindre konkurrencedygtigt end for eksempel Indien og Kina, som ikke vil gå efter at blive CO₂-neutrale. Det vil øge populisternes gennemslagskraft.«

Kommissionen har til dels set problemet komme. Derfor har den lagt op til en såkaldt *Carbon Boarder Adjustment Tax*, en CO₂-grænseudligningsafgift, eller CO₂-told. Den skal kort fortalt dæmme op for, at EU's industri bliver udkonkurreret af an-

dre nationer, der ikke lever op til samme miljøkrav. Tanken er, at produkter, der er produceret mindre klimavenligt end samme produkt i EU, skal pålægges en afgift, som svarer til klimaafgiften i EU.

Det ligner på papiret en oplagt god idé, men den risikerer at kolliderer med reglerne i verdenshandelsorganisationen WTO. USA har allerede protesteret.

Det er ikke det eneste internationale aspekt af Green Deal. EU vil også forsøge at mobilisere nabolande og andre partnere til at slå ind på en mere bæredygtig vej. Ud fra filosofien om at klimaproblemet ikke kender til grænser, er det Kommissionens intention at udvide omfanget af grøn finansiering til også at nå ud over EU's grænser, så den kan hjælpe dér, hvor det er mest nødvendigt.

Men allerførst skal de 27 EU-lande lige nå til enighed om det næste langsigtede EU-budget...

GRØNT, KONKRET OG LANGSIGTET

Interview med Connie Hedegaard

Der skal kæmpes med næb og klør for at gøre Green Deal til en klimapolitisk succes. Den økonomiske genopretningsplan efter coronakrisen er både en udfordring og en gylden mulighed, mener Connie Hedegaard, tidligere klimakommissær og nuværende bestyrelsesformand i den grønne tænketank Concito.

Af Rasmus Nørlem Sørensen

Klimaet er den grønne tråd i Connie Hedegaards politiske virke, der omfatter ansvarstunge poster som klimaminister i Danmark og den første klimakommissær i EU. I dag er hun bestyrelsesformand i en række grønne organisationer, fonde og tænketanke, og hun er leder af rådgivningspaneler om klimaforandringer for både EU-Kommissionen og OECD. Vi har interviewet hende til denne bog, hvor hun giver både sit eget og den grønne tænketank Concitos bud på en analyse af EU's grønne pagt.

Connie Hedegaard mener grundlæggende, at man med Green Deal står med et udspil til en rammeaftale, der indeholder mange lovende elementer. Men det er afgørende, at EU meget hurtigt får bevæget sig videre fra tilkendegivelser og fra debatten om overordnede målsætninger og procentsatser for CO₂-reduktion. Der skal gang i debatten om den konkrete politik og de virkemidler, der skal sørge for, at målene kan nås.

Første forhindring er i den sammenhæng, om håndteringen af coronakrisen kommer til at overskygge klimapolitikken, forklarer Connie Hedegaard.

»Den største udfordring lige nu er, at man træffer meget store beslutninger i medlemslandenes regeringer og i EU. Med kort varsel lanceres der akutte hjælpepakker og stimuluspakker. Hvis vi forsømmer at tænke de langsigtede klimaudfordringer med i den økonomiske genopretning efter coronakrisen, så risikerer vi at komme til at betale for at få genetableret samfundet, som vi kender det, og derefter at skulle betale for at få det lavet om. Enhver kan se, at det er ikke den mest hensigtsmæssige måde at gøre det på.«

Grøn omstilling splitter Europa

Med de seneste udspil til en genopretningsplan for europæisk økonomi, der er kommet fra EU-Kommissionen og fra Tyskland og Frankrig, er banen kridtet op for, at der kan blive plads til meget store investeringer i EU-landene. Spørgsmålet er, om medlemsstaterne vil tænke grønt nok i den sammenhæng, og om de overhovedet kan nå til enighed.

»Det er dér, den store hurdle ligger, og den er ikke blevet mindre i de sidste par måneder. Risikoen for et Europa splittet på klimaspørgsmål er ikke blevet mindre. Der er nogen, der vil kunne se en fornyet mening i energirenovering og de grønne tiltag, der mere umiddelbart skaber nye job. Men der bliver kamp om, hvad EU's ressourcer skal bruges til,« lyder Connie Hedegaards vurdering.

Hun peger på, at der er enkelte lande som Tjekkiet, der har været hurtige til at melde ud, at coronakrisen må sætte debatten om Green Deal på pause. Hvis de betænkeligheder i medlemslandene skal overvindes, kræver det, at Kommissionen lægger muskler bag sit udspil, og at regeringerne er parate til at udvise politisk mod til at prioritere den grønne dagsorden.

»Der er sket den afgørende positive ting de seneste måneder, at tyskerne for alvor er kommet på banen. Angela Merkel har meldt

ret klart ud, at genstarten af europæisk økonomi skal være grøn. Det er et vigtigt skridt. Frankrig har meldt helt krystalklart ud og stiller for eksempel krav til Air France om, at coronastøtte kun gives med en række grønne betingelser. Spanien er meget klart med på den grønne dagsorden, og i Italien er der også tegn på, at det er noget, de vil arbejde med på.»

Connie Hedegaard ser altså tegn på, at de helt store medlemsstater er parate til at skubbe den økonomiske genopretningsplan i en grøn retning. Hendes vurdering er, at der ikke blot er tale om et retorisk skifte hos Angela Merkel, men at den ændrede indstilling til den grønne omstilling er dybere forankret. Hendes kristenkonserverve parti CDU/CSU har måttet erkende, at de skal tænke den grønne dagsorden med, hvis de vil holde sig ved magten.

Nye prioriteter i budgettet

Der er mange penge på bordet til kortsigtede hjælpepakker i EU og i medlemslandene. Det står foreløbigt ikke klart, hvor mange af dem, der direkte fremmer den grønne omstilling. Men der ser ud til at være vilje til at foretage ekstraordinære investeringer også i den grønne økonomi.

»Jeg vil tro, det er svært for blandt andet Danmark at acceptere, at man hæver budgetbidraget fra en procent af BNP til to. Men i forhold til en afgrænset, midlertidig eller inddæmmed indsats vil man måske nok kunne blive enige. Det er fint at arbejde for, at den ekstraordinære indsprøjtning er grøn, men det er altså afgørende at arbejde for, at EU's syvårige budget, der får betydning på længere sigt, også er grønt. Derfor skal man tænke sig godt om i forhold til, hvordan man argumenterer,« lyder den tidligere kommissærs opfordring til de danske politikere.

»Sidste gang det langsigtede budget blev forhandlet, brugte Danmark rigtig meget af sin forhandlingskapital på at kæmpe for en

rabat på en milliard kroner. Nu kæmper man rigtig meget for at holde budgettet nede på en procent af EU's samlede BNP. Man må vel tro, at prioriteterne ændrer sig en lille smule også i den danske regering på det punkt.«

En sådan ændring af prioriteterne anser Connie Hedegaard for at være den mest effektive strategi til at få særligt de central- og østeuropæiske medlemslande til at bidrage til den grønne omstilling. Hun taler for, at man lægger grønne betingelser ind som modkrav for, at medlemslande kan modtage støtte fra budgettet og fra EU's nye krisefonde. Men det er vigtigt, at der er en balance i kravene, så det er attraktivt for alle lande at tage hul på grønne tiltag.

»Danmark, Holland, Østrig og Tyskland presser meget på for Green Deal. Men det er jo samtidig nogle af de lande, der er hardlinere, når det kommer til at udvide budgettet. Der mangler vi stadigvæk at se bevægelse fra dansk side. Hvis man hver gang, man har ordet, bruger det på at tale budgetdisciplin, mister man fokus på klimaomstillingen,« advarer Connie Hedegaard.

»Og det er dér, man har den store motor i forhold til Østeuropa. For eksempel i forhold til Polen, som man nok kunne få til at fase sin kulafbrænding ud, hvis der var hjælp til omlægning af de tusindvis af job, der er i det. Hvis der er en gennemtænkt hjælp til det, så vil det være muligt. På energieffektivitet kan man sagtens få Polen med, de er også interesserede i at være mindre afhængige af energi udefra,« vurderer hun.

Sæt pris på CO₂

Kommissionens udspil til Green Deal skal ikke kun måles på reduktionsmål og evnen til at nå kompromisser om de overordnede linjer i klimapolitikken. Det er afgørende, at der bliver skabt enighed om hvilke redskaber, der skal tages i brug for at nå målsætningerne.

Et af de velkendte redskaber er CO₂-kvotehandelsystemet (ETS), der har været udsat for meget kritik for at være ineffektivt eller helt virkningsløst. Connie Hedegaard er enig i kritikken af, at kvoterne har været alt for billige, og derfor ikke har givet virksomheder incitament til at omstille deres produktion. Men hun mener fortsat, at CO₂-kvotesystemet skal være en hjørnesten i EU's klimapolitik, dog med den vigtige ændring, at der sættes en politisk vedtaget bund under prisen. Det ser hun som en forudsætning for, at EU på verdensplan kan arbejde for at sætte en pris på forurening.

»Der er så mange, der hele tiden kan komme med forslag, der kræver, at hele verden skal gøre noget først. Og så sker der jo ingenting. Så man må i hvert fald sige, at EU skal gøre noget. Hvem ellers? Det bliver ikke Trumps USA. EU har et globalt ansvar at løfte her. Der mener jeg særligt, at man bør sørge for et effektivt og fleksibelt system til at lægge en ordentlig pris på CO₂. Der er – også hos industrien – en langt større accept end tidligere af, at der skal være en bund under prisen. Det har hidtil været et no-go.«

En anden væsentlig del af det arbejde kan tage afsæt i forslaget om den CO₂-told, som er en del af Kommissionsformand Ursula von der Leyens arbejdsprogram. Connie Hedegaard understreger, at trods de udfordringer en sådan skat kan give i WTO, er der mange muligheder for at skabe en fungerende ordening.

»Det er vigtigt, at det ikke bliver en politik med at sætte EU først og alene. Det skal være en politik, der ikke støder USA og Kina væk, for så kan initiativet falde i WTO. Der bør internationale organisationer som IMF og OECD benyttes til at bane vejen for en større forståelse. Ikke, at hvert enkelt lille produkt skal være underlagt en sådan afgift. Men det vil være oplagt at se på enkeltstående energitunge produkter som for eksempel stål.«

Grøn taksonomi på finansområdet

Et af de nye tiltag i Green Deal er vedtagelsen af en række regler for, hvad der kan forstås som grønne investeringer. Reglerne er ikke færdige endnu, men det er et område, som Connie Hedegaard ser store perspektiver i.

»Den politiske enighed er der, og det er rigtig vigtigt. Man kan høre i investormiljøet, at det batter noget, at man får nogle fælles definitioner på, hvad der er grønt, og hvad der er sort, bæredygtigt og ikke bæredygtigt.«

På udspillene fra Kommissionen, der blandt andet er kommet fra næstformand Valdis Dombrovski, står det klart, at der bliver lagt store kræfter i netop den grønne taksonomi.

»De mener det virkelig alvorligt. Og det begynder at sætte sit præg på investorerne globalt. Vi har set, at en af verdens største kapitalforvaltere, BlackRock, begynder at arbejde med det her inden for deres investeringer. BP's nye direktør har sagt, at nu vil de investere langt mere grønt. Aktører, vi ikke tidligere har hørt sige de her ting så tydeligt, begynder at forstå, hvad det handler om. Når finanssektoren, investorer og pensionselskaber begynder at stille krav på en helt anden måde, så flytter det noget.«

Det ser Connie Hedegaard som et godt eksempel på, hvordan EU kan tage et grønt lederskab i verden på sig. Ideen om en grøn taksonomi for investeringer er blevet diskuteret i FN-regi og på G20-topmøder, men det er EU, der har sat sig til forhandlingsbordet og nu er kommet med en konkret model for, hvordan det kan gøres.

Boliger, bønder og biler

Landbrug, transport og private husholdninger er nogle af de områder, der i dag ikke indgår i EU's CO₂-kvotesystem, og heller ikke tidligere har været omfattet af ambitiøse klimatiltag fra

EU's side. Samtidig står de tre sektorer for op imod 3/4 af EU's samlede udledning af drivhusgasser. Det er derfor afgørende, at Green Deal adresserer den udfordring.

Connie Hedegaard ser en oplagt mulighed for, at der på boligområdet kan findes en løsning, der både imødekommer de medlemslande, der ønsker en ambitiøs klimapolitik, og dem, der hungrer efter investeringer i arbejdspladser.

»Vi så under finanskrisen, at når vi i Kommissionen dengang undersøgte, hvor der var mulighed for på kort sigt at skabe arbejdspladser, så var energieffektiviseringer og energirenoveringer af boliger en af de helt store drivere. I modsætning til store infrastrukturprojekter tager det ikke lang tid.«

Udfordringen på det område begrænser sig altså lidt firkantet sagt til at finde nye penge at investere. På landbrugsområdet er udfordringen, at man politisk må omprioritere de penge, man allerede har i budgettet.

»På landbrugsområdet sker der stadigvæk alt for lidt. Der mener jeg, at man må bruge budgettet, hvoraf en tredjedel stadig går til landbrugsstøtte, som instrument. Det kan bruges bedre og mere målrettet. Det er nødt til at være på europæisk plan. Og vi ved, hvad det er, der virker,« lyder den kritiske opsang fra Connie Hedegaard.

På transportområdet mener hun, at der er grund til forsigtig optimisme omkring salget af elbiler, der på nuværende tidspunkt sniger sig op på seks til syv procent af det samlede bilsalg. Selvom det ikke i sig selv er imponerende, så viser det, at der er mulighed for at skabe forbedringer ad den vej.

»For at det skal fungere, så skal der være en lade-infrastruktur til elbiler i hele Europa. Det er et infrastrukturprojekt, der har potentiale til på kort sigt at skabe grønne arbejdspladser lidt på samme måde som energirenoveringer. Det er ikke raketviden-

skab at få det rullet ud. Det kan gøres, og EU kan være med til at fremme elektrificeringen af transporten.«

På den lidt længere bane ser hun også åbninger i forhold til at omlægge både transportformer og brændselsformer i transportsektoren. Mens flyene har stået stille på jorden under coronakrisen, peger hun på, at det ser ud til, at tog kan opleve en genopblomstring som transportform. Men hvis tog som transportform skal udgøre et alternativ til fly, så skal det planlægges og koordineres på EU-plan.

På samme måde mener hun, at EU kan hjælpe medlemslandene med at nå deres klimamål ved at agere spydspids for investeringer i forskning og udvikling af alternative drivmidler som hydrogen eller el i transportsektoren.

»På transportområdet kan EU virkelig gøre en forskel med forskning og demonstrationsprojekter indenfor alternative brændstoffer og drivmidler. Hvis vi samler indsatsen, kan vi vinde nogle styrkepositioner på verdensplan. For eksempel i forhold til lastbiler: Der er ret få producenter, så det er et område, der er til at arbejde med. Vi har talt om det i årevis uden at komme nogen vegne. EU kan være fødselshjælper indenfor logistik på vejene og i luftrummet og med skibe. Og EU kan spille en rolle med at gøre det lettere for de enkelte medlemslande at nå deres nationale reduktionsmål ved at koordinere indsatsen på europæisk plan.«

Potentiale frem for procenter

Det er for tidligt at sige, hvor spillet om Green Deal, og ikke mindst udmøntningen af EU's genopretningsplan, ender. Men Connie Hedegaard har tre konkrete opfordringer til, hvordan man kan komme videre med arbejdet. For det første er det nødvendigt at flytte den politiske kampplads fra overordnede reduktionsmål til konkrete tiltag:

»Vi skal væk fra kampen om den ene eller anden procent. De

skal bare vedtages, og så skal man virkelig fokusere på at levere virkemidlerne. Folk orker ikke længere at høre om forkromede planer. De vil se handling, der virkelig ændrer noget. Det helt afgørende bliver, at man kan vise jobpotentialer. Det er ikke nok at postulere job- og innovationspotentialer, man skal rent faktisk ind og vise, hvordan det kan fungere.«

For det andet er det en forudsætning for at få medlemslandene til at spille aktivt med på den grønne dagsorden, at debatten også kommer til at handle om, hvordan Europa skal se ud i fremtiden. Ikke mindst i forhold til at lære af hinandens erfaringer.

»Hvordan gør man Europa mere robust over for afledte effekter af klimakrisen? Hvordan sikrer vi os imod tørke, oversvømmelser og skovbrande? Kan vi hjælpe landmændene med bedre måder at dyrke på? Kunne vi måske blive bedre til at bygge indsatser på hinandens erfaringer i stedet for, at hver eneste lille by, region eller land starter helt forfra med deres egen dybe tallerken? Vi kan bruge digitaliseringen til meget hurtigt at bygge videre på vores egne erfaringer – og dermed sikre, at vi kan skalere de gode løsninger.«

Endelig peger hun på, at de ansvarlige politikere må være parate til at udvise mod og vilje til at gennemføre forandringer:

»Coronakrisen har vist os, hvor dyrt det er at ignorere videnskabens anbefalinger. Det koster i menneskeliv, og det koster økonomisk. Krisen har vist, hvor dyrt det er at møde kendte udfordringer uforberedt. Vi skal bygge resiliente samfund, der er forberedt på at møde trusler. Den erfaring kan godt bruges til at sikre folkelig opbakning til klimaindsatsen. Vi har politikere, der har oplevet, at det er muligt på meget kort tid at skabe store forandringer. Man bliver ikke svækket af det som politiker, tværtimod bliver man styrket. Det er altid farligt at lave forandringer, men man kan få folk med til tiltag, som man for kort tid siden ikke ville have troet var mulige.«

MERE FART PÅ!

Kronik

Grøn omstilling baner vejen til et bæredygtigt samfund, men det betyder også nye muligheder for danske virksomheder – muligheder for økonomisk vækst, nye job og flere penge til velfærd. Derfor er det afgørende for Danmark og danske virksomheder, at klimamålene i Green Deal bliver omsat til en bindende europæisk klimalov.

**Af Anders Ladefoged,
underdirektør og europapolitisk chef, DI**

EU's flagskibsprojekt *Green Deal* blev præsenteret den 11. december 2019. De, der havde håbet, at den nye EU-Kommission ikke ville forfølge en ambitiøs klimapolitik, blev skuffede. Med *Green Deal* slog den nyvalgte konservative Kommissionsformand, Ursula von der Leyen, med syvtommer søm fast, at EU-Kommissionen med hende ved roret vil være både grøn og ambitiøs.

Green Deal slår fast, at Europa skal være klimaneutral i 2050. Vejen til et klimaneutralt Europa skal gå igennem mere ambitiøse klimamål for 2030. Derfor skal det nuværende 2030-mål på 40 procent CO₂-reduktion forhøjes til mindst 50 procent.

Danmarks klimamål for 2030 er på 70 procent. En målsætning på 50-55 procent CO₂-reduktion for hele Europa i 2030 lyder måske derfor ikke af så meget. Men det er faktisk en ambitiøs målsætning. Mange EU-lande er ikke kommet lige så langt med den grønne omstilling som Danmark. At opnå 50-55 procent reduktion af CO₂ - eller derover - i 2030 vil for mange EU-lande betyde en enorm omlægning af deres samfund og kræve massive investeringer.

DI's mange medlemsvirksomheder har taget godt imod Green Deal. Dansk erhvervsliv bakker op om de mål, EU-Kommissionen har sat for den grønne omstilling i Europa. Grøn omstilling baner først og fremmest vejen til et bæredygtigt samfund, men det betyder også nye muligheder for danske virksomheder. Den grønne bølge ned gennem Europa, som Green Deal lægger op til, vil føre til nye muligheder for danske virksomheder, der lever af at eksportere klimavenlige teknologier og services.

Eksporتن af energiteknologi og -services udgør i dag over 100 milliarder kroner. Det tal vil stige med højere europæiske klimamål. Øget eksport vil samtidig føre til økonomisk vækst, nye job og flere penge til velfærd i Danmark. Derfor er det afgørende for såvel Danmark som danske virksomheder, at klimamålene i Green Deal bliver omsat til en bindende europæisk klimalov.

Ambitiøse klimamål er ikke nok

Ambitiøse klimamål er kun en del af løsningen. Det er mindst lige så vigtigt at opnå et tilsvarende ambitionsniveau for de øvrige politikområder, der skal facilitere den grønne omstilling i Europa. Hvordan sikrer vi eksempelvis effektive værktøjer til at gøre vores energisektor grønnere? Hvordan får vi vores bygninger til at udlede mindre CO₂? Og hvad med transportsektoren og landbruget? Hvilke politiske værktøjer skal vi gribe til, for at de også kommer til at bidrage til Europas grønne omstilling?

Green Deal er et godt udgangspunkt for dette arbejde. Ambitionsniveauet er sat. Men Green Deal giver os på nuværende tidspunkt ikke en detaljeret vejledning til, hvordan klimaambitionerne omsættes til konkret handling. Derfor vil EU-Kommissionen over de kommende år skulle fremsætte en række lovforslag, som tilføjer indhold til overskrifterne i Green Deal.

Det står dog klart, at al EU-lovgivning skal "klimastrømlines".

Alle sektorer skal bidrage. Ingen vil gå ram forbi. For Danmark - og alle andre, der ønsker en ambitiøs grøn omstilling - venter der en stor politisk opgave. Danmark skal kæmpe for, at klimastrømliningen af EU's mange lovgivningsområder bliver lige så ambitiøs som EU's overordnede klimamål.

Hele den politiske værktøjskasse skal i brug

Selvom Ursula von der Leyen har sat en klar og meget grøn kurs for den nye Kommission, bliver det ikke let. Forude venter en omfattende politisk proces. Det lovkompleks, som skal understøtte EU's grønne omstilling, er ikke kun omfattende, det er også kompliceret. Samtidig er der mange politiske interesser på spil.

At det bliver svært, må ikke blive en undskyldning for ikke at komme i gang med arbejdet. DI ser derfor gerne, at den nye EU-Kommission allerede i 2020 kommer med de første konkrete lovforslag under Green Deal.

For det første skal EU have en samlet plan for udbygning af vedvarende energiproduktion. Samtidig skal EU's indre energimarked styrkes. Det skal være lettere at transportere vedvarende energi på tværs af landegrænserne i Europa. Dette skal kombineres med et øget fokus på, hvordan vi får forskellige energiformer til at arbejde bedre sammen.

For det andet skal vi være mere energieffektive. Det gælder i vores bygninger og i vores virksomheder. Derfor skal vi fortsætte med at investere i renovering og energieffektivitet i vores bygninger. Det skal EU-lovgivning presse på for.

For det tredje skal kvotehandelssystemet styrkes. Kvotehandelssystemet sætter en pris på CO₂-udledning. Virksomheder, der er omfattet af kvotesystemet, skal betale for deres udledning. At kvoter løbende udtages af systemet betyder, at prisen på kvoterne gradvis øges. Dermed øges det økonomiske incitament for virk-

somhederne til at omlægge til en mere klimavenlig produktion. Samtidig kan virksomheder, der let kan omstille deres produktion i en grøn retning, sælge deres kvoter til andre virksomheder. At systemet på den måde er markedsbaseret, skaber en omkostningseffektiv grøn omstilling. Virksomhedernes klimainvesteringer foretages kort sagt dér, hvor de har størst virkning på nedbringelse af CO₂-udledning.

Derudover – for det fjerde – skal den cirkulære økonomi optrappes og intensiveres markant. Der er et kæmpe potentiale i den cirkulære økonomi for at reducere vores energiforbrug. Vi sparer energi ved at genanvende vores ressourcer og materialer i stedet for at producere dem på ny. EU-lovgivning kan her spille en vigtig rolle.

Det samme gælder, punkt nummer fem, for vandsektoren. Langt fra alle EU-medlemslande har en lige så effektiv vandsektor som Danmark. Det skal der gøres op med. Udmøntningen af Green Deal skal løfte vandkvaliteten i Europa og samtidig reducere det samlede energiforbrug i sektoren.

Har vi i dag de teknologier, der skal til for at opfylde ambitionen om klimaneutralitet i 2050? Svaret er nej. Selv om vi er kommet langt med udvikling af nye, grønne teknologier – særligt i Danmark – mangler vi fortsat nogle af de teknologier, der skal til for at gøre Europa helt klimaneutralt i 2050. Derfor skal vi sætte yderligere skub på forskning og udvikling af nye teknologier, der kan fremme den grønne omstilling.

Grøn hydrogen er eksempelvis en lovende teknologi, der potentielt kan eliminere CO₂-udledning for både tunge industriprocesser og skibsfarten. Men teknologien er ikke moden. Omkostningerne er stadigvæk for høje. Derfor kan det på nuværende tidspunkt ikke betale sig at tage denne teknologi i brug i en større målestok. Forskning og udvikling vil på sigt nedbringe omkostningerne ved nye teknologier som denne. Derfor vil forsk-

ning og udvikling i grønne teknologier fortsat skulle være et helt centralt element i EU's klimaplan.

Danmark som pilotland

Det vil kun lykkes EU at få gennemført en ambitiøs klimadagsorden, hvis alle EU-lande er med og trækker i den samme retning. Vi må dog erkende, at det langt fra er alle lande i EU, der er lige så grønne som Danmark, og som ser de samme muligheder i denne grønne omstilling. Andre ser først og fremmest EU's klimapolitik som en udgift, der vil gøre Europa mindre konkurrencedygtig.

Opgaven fra dansk side bliver derfor ikke mindst at vise, at der ikke grundlæggende er nogen modsætning mellem vækst og klima. Vi skal vise, at det ikke er enten-eller, når det kommer til økonomisk vækst eller ambitiøs klimapolitik. Kun ved at tydeliggøre dette får vi alle med.

DI og danske virksomheder vil gerne fortælle denne gode historie. Derfor udgav DI i marts 2020 publikationen *European Green Deal – Lessons from Denmark and proposals for the EU*. Her fremsætter DI en række politiske anbefalinger til, hvad EU kan gøre for at sætte fart på den grønne omstilling. Derudover indeholder publikationen konkrete eksempler på, hvordan vi i Danmark har fundet nye måder at gøre tingene på. Vi har for eksempel allerede testet mange af de teknologier og gennemført mange af de grønne løsninger, der nu tales om i EU. Danmark har kort sagt gode erfaringer med at drive den grønne omstilling fremad og samtidig skabe vækst og nye arbejdspladser. Danmark er på mange måder et pilotland for grøn omstilling.

Publikationen er sendt til Kommissionen, EU-Parlamentet og en række industriorganisationer i håbet om, at de vil lade sig inspirere af Danmark og vores erfaringer med grøn omstilling. Den er også tilgængelig på DI's hjemmeside.

Hvem skal finansiere den grønne omstilling?

Hvem skal betale regningen for Europas grønne omstilling? EU-Kommissionen har regnet på, hvor Europa skal øge sine grønne investeringer for at opfylde EU's klimamål i 2030. Tallene er enorme. Europa skal hvert år frem mod 2030 investere yderligere 1.900 milliarder kroner i grøn omstilling for at nå CO₂-reduktionsmålet. Det kan EU og medlemslandene ikke løfte alene. Der er behov for at få privat kapital ind i den grønne omstilling. Virksomhederne skal på banen. Skal det lykkes, er der behov for transparens i markedet for bæredygtige investeringer samt incitament, der vil få kapitalen til at løbe i retning af bæredygtige investeringsprojekter.

Spørgsmålet om, hvor pengene til grøn omstilling skal komme fra, er ikke kun blevet mere aktuelt i kølvandet på coronakrisen. Det er også blevet vanskeligere at svare på.

Selvom coronakrisen også har sat sig i dansk økonomi, meldte den danske regering hurtigt ud, at den økonomiske genopretning ikke kommer til at ske på bekostning af den grønne omstilling. Tværtimod. Den økonomiske genopretning skal ske via fremrykning af grønne investeringer.

Sådan lyder det som nævnt ikke fra alle hjørner af Europa. Allerede før corona-krisen var flere lande kritiske over for EU-Kommissionens ønske om at sætte fart på den grønne omstilling. Særligt i de østeuropæiske lande, hvor energitunge industrier fylder meget i økonomien, var den politiske modstand mod Green Deal stor. Modstanden fra disse lande blev ikke mindre i takt med, at coronakrisen gik fra at være en sundhedskrise til også at være en økonomisk krise.

Samme logik udspillede sig i EU-Parlamentet. Allerede den 26. marts - hvor det meste af Europa kun var 2-3 uger inden i coronakrisen - skrev en række medlemmer af Parlamentet et fælles brev til Kommissionen. Budskabet var klart: Kommissionen bør

radikalt nedjustere det lovgivningsmæssige ambitionsniveau, som den havde før krisen. Lignende opråb kom fra flere af Europas hovedstæder.

Opråbene kom ikke kun fra Østeuropa og østeuropæiske MEP'ere. Modstanden mod Green Deal og ønsket om at udvandre EU's klimaambitioner som følge af corona-krisen kom også fra andre fronter. Budskabet var ikke til at misforstå. Green Deal er en omkostning. Derfor skal Kommissionen holde igen med miljø- og klimalovgivning, indtil Europa økonomisk er kommet på rette kurs igen.

Presset på EU's klimaambitioner vil formentlig ikke aftage, så længe europæisk økonomi er i knæ. Derfor er det vigtigt, at alle, der gerne vil den grønne omstilling, arbejder sammen for at fastholde ambitionerne i Green Deal.

En grøn europæisk genopretning?

Der skal gang i de økonomiske hjul igen. Ikke kun i Danmark, men i hele Europa. Danske virksomheder eksporterede sidste år varer og tjenesteydelser for 755 milliarder kroner til det indre marked. Samtidig er to tredjedele af de 845.000 danske job, der er knyttet til eksport, direkte afhængige af det indre marked. Derfor er det vigtigt for Danmark og danske virksomheder, at Europa hurtigt får gang i væksten.

EU-Kommissionens nye plan for økonomisk genopretning i Europa er ikke kun et historisk tiltag. Den er også bydende nødvendig.

Den europæiske genopretningsfond bliver også helt central for Europas økonomiske genopretning. Genopretningsfonden skal mobilisere over 5.500 milliarder kroner. Dette enorme beløb skal bruges til at investere i projekter, der sætter gang i europæisk vækst.

Hvilken form for vækst skal Europa investere i? Det giver genopretningsplanen heldigvis en klar anvisning på. Den økonomiske genopretningsplan – og ikke mindst genopretningsfonden – skal bruges til at investere i det Europa, vi gerne vil have i fremtiden. Et bæredygtigt Europa. Genopretningsplanen skal derfor ikke kun skabe vækst. Den skal skabe *grøn* vækst i hele Europa.

Med genopretningsfonden vil en række medlemslande få lettere adgang til kapital til grønne investeringer. Forhåbentlig vil den ”grønne” adgangsbillet til pengene i genopretningsfonden få selv de mest klimakritiske lande til at øge deres klimainvesteringer, og dermed sætte yderligere skub på Europas grønne omstilling. Det er i hvert fald det, der er målet.

EU'S GRØNNE MÅNELANDING

Kronik

Green Deal bør være EU's vigtigste dagsorden, hvor unionen viser sig som global dagsordenssættende aktør og demonstrerer styrken i et samlet EU. På en god dag kan man glædes over mulighederne. På en dårlig, må man fortvivles over de forspildte chancer, den ubærlige træghed og den endeløse higen efter laveste fællesnævner.

**Af Claus Ekman,
direktør, Rådet for Grøn Omstilling**

Lad mig begynde med at præcisere, at EU's Green Deal ikke er en færdig aftale. Det er EU's overordnede strategi for udvikling af Europas grønne omstilling frem mod 2050. Det er, eller burde være, EU's vigtigste dagsorden, hvor unionen har en enestående mulighed for at stå frem som globalt toneangivende og samtidig demonstrere styrken i et samlet EU, hvor grænseoverskridende forurening håndteres af grænseoverskridende lovgivning.

At lande en sand Green Deal bliver ikke nogen let opgave. De mange processer skal lede til konkrete forslag til en myriade af lovændringer, der hver især skal debatteres, forhandles og godkendes. Det bliver derfor vanskeligt på forhånd at spå om, hvor grøn EU's Green Deal kommer til at blive. Men de overordnede udmeldinger - økonomi, målsætninger og rammer - kan give et fingerpeg.

Ifølge Kommissionen vil planen koste i omegnen af en billion euro, altså cirka 7.500 milliarder kroner, blot over de første 10 år. Det lyder af meget, men en meget stor andel af midlerne er fra EU's landbrugsstøtte, og selvom der arbejdes på at gøre den grønnere, vil det være en grov overdrivelse at sige, at pengene bruges grønt.

En anden stor andel er privat finansiering, som EU håber at kunne rejse ved udlån fra Den Europæiske Investeringsbank. Der vil også være flere nuancer af grønt i dette, selvom banken efter lanceringen af EU's Green Deal bekendtgjorde, at de fra 2022 ikke vil låne ud til fossil infrastruktur.

Derudover inkluderer billionen også national finansiering, som givetvis også vil blive talt med, når regeringer rundt omkring i Europa opgør deres grønne initiativer. Altså den velkendte dobbelttælling i den politiske fortælling om mængden af afsatte midler til de initiativer, befolkningerne ønsker. Slutteligt skal 100 milliarder euro, 745 milliarder kroner, skabe retfærdig omstilling og være med til at skabe nye grønne arbejdspladser til for eksempel kulminearbejdere, der vil stå uden job, hvis planen gennemføres.

Den billion euro dækker altså både over en god portion dobbelttælling og initiativer, hvis grønne aftryk er tvivlsomme. Den rækker ikke ind i himlen og da slet ikke helt til månen, som kommissionsformanden Ursula von der Leyens udmelding om Europas ”mand på månen-øjeblik” ellers lovede.

Den overordnede økonomi i Green Deal er én ting. En anden er de lange rækker af målsætninger og særlige forhold, som planen forholder sig til inden for blandt andet klima, landbrug, kemikalier, cirkulær økonomi og luftforurening. Planen er så omfattende, at jeg i det følgende kun kan berøre overfladen.

Reduktion af drivhusgasudledning

På klimaområdet har Green Deal slået fast, at EU har som mål at blive CO₂-neutralt i 2050, og at udledningerne skal reduceres med mindst 50 procent i 2030 i forhold til 1990-niveauet. Det er mindre end de nødvendige 60 procent, hvis EU skal opfylde sin andel af Parisaftalen, og er dermed et knæfald for de stærke økonomiske interesser, der lukrerer på den lette adgang til billige

fossile brændsler. Men hvordan skal EU sikre, at vi når målene, uagtet at de er for uambitiøse?

En bærende mekanisme for opnåelse af CO₂-reduktioner er det europæiske kvotehandelssystem, ETS, som desværre indtil nu ikke har leveret, hvilket blandt andet skyldes den manglende politiske vilje til at annullere kvoter i forbindelse med den økonomiske afmatning efter finanskrisen i 2008.

Der er i Green Deal lagt op til, at ETS udvides til også at omfatte transportsektoren. Der er dog en betydelig risiko for, at der med udvidelsen vil blive uddelt for mange kvoter. Det har vi set tidligere, og det kan i kombination med den mindre efterspørgsel i kølvandet på coronakrisen skabe en stor kvotepukkel, ligesom vi så efter finanskrisen.

Udvidelse af ETS vil uden tvivl også blive brugt som et argument for ikke at implementere strengere krav. Argumentet er, at når udledningerne er taget hånd om med ETS, en såkaldt omkostningseffektiv og markedsbaseret mekanisme, så er yderligere regulering ikke nødvendig. Vi risikerer derfor at ende med en ineffektiv regulering, der samtidig vil være en barriere for andre fornuftige initiativer. Løsningen er, at handlekraftige og visionære politikere er klar til at annullere kvoter og spille på en flerstrengt reguleringsindsats, hvor CO₂-kvotesystemet ikke står alene.

Et andet og nyt element af Green Deals foreslåede klimaregulering er en CO₂-told, der skal modvirke, at den CO₂-intensive industri flytter til udlandet, i takt med at prisen for CO₂-udledningen stiger. Det er et fornuftigt initiativ, som kan skabe grøn omstilling både i og uden for Europa. De europæiske forbrugere vil møde en mere retvisende pris på klimabelastende produkter, hvilket vil dreje forbruget i en mindre CO₂-intensiv retning. Samtidig kan en CO₂-told skabe en bevægelse mod mere bæredygtig produktion i resten af verden. Det europæiske marked er enormt, så en CO₂-told vil påvirke produktionen i mange sekto-

rer på globalt plan og dermed også smitte af på produkter solgt uden for EU.

Der er desværre en risiko for, at ændringer af de nuværende toldregler kan strande i WTO-forhandlinger og ende med at blive udhulet efter pres fra blandt andet den europæiske industri, der vil være nervøse for en handelskrig. Der ligger en vanskelig opgave for EU i at modstå presset og få kommunikeret klart til blandt andet Kina og USA, at dette handler om vores fælles fremtid på planeten og ikke om beskyttelse af den europæiske industri.

Landbrug og fødevarer

Et andet helt centralt område i EU's Green Deal er landbruget, der står for cirka 10 procent af drivhusgasudledningerne i EU og samtidig er kilde til en negativ påvirkning af natur og vandmiljø gennem blandt andet massiv udvaskning af kvælstof og fosfor, nedsivning af pesticider til grundvandet og ammoniakudledninger. Samtidig er landbruget EU's største enkeltstående budgetpost.

Midlerne til landbrugsstøtten for den kommende periode er stadig under forhandling, men i Green Deal forventes det, at sektoren vil modtage over 500 milliarder euro, knap 4.000 milliarder kroner, over de kommende ti år. Kampen om den fælles landbrugspolitik for perioden 2021 til 2027 har været i gang længe, og EU har lagt op til en mere fleksibel tilgang i de enkelte medlemslande i erkendelse af, at en for ensartet regulering ikke giver mening med de meget forskellige forhold i landbrugssektoren i de enkelte lande.

Det er positivt med en mere målrettet tilgang, hvor landene kan udforme støtteordninger ud fra specifikke lokale, geografiske og sociale vilkår. Den store udfordring bliver, om Kommissionen formår at sikre de nødvendige grønne fremskridt i de enkelte

medlemslande. Det væsentligste bliver indhold og omfang af de nye såkaldte *ecoschemes*, der er frivillige klima- og miljøstøtteordninger knyttet til indtægtsstøtten. Det samme gælder miljø- og udviklingsstøtten under landdistriktsprogrammet. Det er stadig meget usikkert, hvor grønt det bliver.

Green Deal adresserer også vores fødevarerproduktion og -forbrug gennem delstrategien Farm2Fork, fra gård til gaffel. Denne indsats skal styre udviklingen af fødevarer systemet inklusive ressourcer, sundhed, forbrug og kostvaner, madspild samt påvirkninger af klima, biodiversitet og miljø. Det er således nye politikområder, som inddrages – og det er vel at mærke politikområder, som er del af EU's store udfordringer: Klimakrisen og Biodiversitetskrisen.

Det er ambitiøse og nødvendige planer, der ligger i Farm2Fork. En sand grøn omstilling af vores fødevarer system kræver helhedstænkning og markante indsatser alle steder i produktions- og forbrugskæderne. Coronakrisen har desværre vist, at den politiske vilje til forandring ikke er til stede hele vejen rundt, for eksempel er der forslag om slagteritilskud til oksekødsproducenterne. Et tiltag, der vil holde hånden under en branche som af hensyn til klima, miljø og natur bør reduceres kraftigt – ligesom hele husdyrholdet bør reduceres for at frigive nogle af de kæmpearealer, som i dag bruges til at dyrke foder, og som af hensyn til biodiversiteten i stedet burde give plads til mere skov og natur.

Plastik, kemikalier og cirkulær økonomi

EU's affaldslovgivning, *Ecodesign* direktivet, der blandt andet stiller krav til levetid og mulighed for at reparere elektriske apparater, og indsatser relateret til cirkulær økonomi er nævnt i EU's Green Deal som områder, hvor Kommissionen skal sætte ind for at nå sit nul-emissionsmål. Her kunne man have håbet på, at den primære indsats ville behandle det store overforbrug,

vi har i Vesten, men det er desværre ikke tilfældet. Reduktion og genbrug, som er helt afgørende mekanismer for at sænke materialeforbruget og dermed CO₂-udledningen, er kun nævnt ganske få gange i Green Deal, hvorimod genanvendelse, som er langt mere energikrævende og ressourcetungt, er nævnt gentagende gange.

EU's borgere hører blandt verdens mest forbrugende, når det kommer til materialer og ressourcer. Der skal som minimum trædes på bremsen nu og helst også sættes i bakgear, hvis vi skal opfylde vores klima- og miljømålsætninger. EU's Green Deal lægger vægten anderledes, end der lægges op til i FN's verdensmål nr. 12: "Ansvarligt forbrug og produktion". Heri beskrives det tydeligt, at der bør opnås en miljømæssig forsvarlig håndtering af kemikalier og affald i hele et produkts livscyklus. Genbrug og genanvendelse bør ikke ske uden blik for de skadelige kemikalier, som man risikerer at bære videre til de kommende forbrugere.

EU's Green Deal og udviklingen af den relaterede europæiske kemikalielovgivning REACH bringer os i den rigtige retning, men skridtene er for små og for langsomme, og industrien får alt for lang snor. Graden af succes afhænger af mere modige politiske indsatser, hvor det blandt andet skal sikres, at industrien bærer et langt større ansvar for at levere holdbare produkter, der kan repareres og bruges igen og som hverken skader miljøet eller menneskers sundhed.

Luftforurening

Udendørs luftforurening er med sine omkring 400.000 for tidlige dødsfald i EU hvert eneste år klart den største miljøbetingede dødsårsag. Luftforurening er derved en af de største risikofaktorer i EU og forårsager 8-10 procent af alle dødsfald. Dertil bliver mange millioner europæere syge af luftforurening hvert år.

Kommissionen vurderer, at luftforureningen koster EU cirka 500 milliarder euro, knap 4.000 milliarder kroner, årligt i helbreds-skader svarende til omkring 3 procent af EU's samlede BNP. Strategien lover, at Kommissionen i 2021 vedtager en nul-udledningsplan, hvilket både vil give mange flere mennesker et længere og bedre liv, samtidig med at medlemslandene kan spare på de gigantiske sundhedsomkostninger.

Forureningskilderne er velkendte. Det drejer sig i høj grad om trafik, brændefyring, landbrug og industri (inklusive kraftværker). Men mens EU's eksisterende direktiver sigter mod minimering af luftforurening fra trafik og industri over de næste 10 år, står privat brændefyring (inklusive kulfyring i det østlige EU) og landbrugets ammoniakforurening tilbage som de helt store uløste forureningsproblemer. Det gælder også herhjemme, hvor brændefyring og ammoniakforureningen er hovedårsagerne til, at Danmark overskrider forureningsmålene i EU's *National Emission Ceilings* Direktiv og FN's Göteborg protokol i 2020.

Det er et oplagt område for stærk international regulering, da det både er et grænseoverskridende miljøproblem, og da nationale politikere historisk har været berøringsangste overfor at stille miljøkrav til brændefyring og landbruget. Green Deal har potentialet til at sikre ambitiøse miljøkrav til udledningerne fra disse kilder og dermed tvinge nationale politikere til at handle. Hvis altså unionen formår at levere den nødvendige regulering.

Green Deal handler om meget mere end det ovenfor nævnte. Green Deal handler om udviklingen af et effektivt, fælles, harmoniseret energimarked, om beskyttelse af natur og biodiversitet, om modernisering af transportsektoren, om planer for bedre vandmiljø, indsatser for folkelig opbakning og en socialt balanceret omstilling, om udvikling af finansieringsinstrumenter og meget andet. For disse andre områder er der også store potentia-ler, store udfordringer og stor risiko for, at resultaterne udebliver

på grund af vanetænkning og prioritering af kortsigtede økonomiske interesser.

Det er på nuværende tidspunkt umuligt at afsige den endelige dom over Green Deal. På en dårlig dag fortvivles man over de talrige forspildte chancer, den ubærlige træghed og den tilsyneladende higen efter laveste fællesnævner, der synes at blive ved at spænde ben for den grønne omstilling i EU.

På en mere almindelig dag vil man nok ærgres over, at alt tyder på, at det ikke bliver ambitiøst nok, og at processer og reel handling bliver forsinket og udvandet.

På en god dag kan man glædes over, at EU's Green Deal uden tvivl vil bidrage med et grønt fremskridt i forhold til status quo, og at det europæiske samarbejde giver muligheden for at finde gode løsninger på tværs af kontinentet.

Lad os håbe på en virkelig god dag, hvor EU's Green Deal lever op til sin ambition om at gå over i historien som Europas grønne månelanding.

EU-traktaten består af to dele, med tilsammen 102.601 ord. Ét (1) af dem er “klimaændringer”.

Alligevel lancerede den nye EU-Kommission i december 2019 med sin Green Deal et ambitiøst mål: Europa skal være den første klimaneutrale verdensdel i 2050. At sikre det er en af Kommissionens seks hovedprioriteter for perioden 2019-24, og opgaven er placeret hos hollandske Frans Timmermanns, der er en af bare tre ledende næstformænd.

Han kan ikke gøre det alene. For at nå målet skal Europa hvert år investere flere tusind milliarder kroner i grøn omstilling. De penge skal komme fra EU, fra medlemslandene og fra privat kapital. Det kræver massiv opbakning, en opbakning, der lige nu mangler fra både visse medlemslande og medlemmer af EU-Parlamentet, ligesom stærke brancheorganisationer fra for eksempel transport-, energi- og landbrugssektorerne modarbejder projektet. På den anden side står en lang række grønne organisationer, der på klodens vegne peger på, at Green Deal er for lidt og for langsomt.

Kampen om Green Deal, om CO₂-reduktionsmål og om milliarder af kroner er fløjtet i gang. Udfaldet afgøres ikke alene i skumle korridorer bag Kommissionens mødelokaler. Vi kan allesammen bidrage. Denne bog giver baggrund til den debat.

DEO

ISBN 978-87-971217-4-0

9 788797 121740